

SPRAWOZDANIA

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

UŚ Katowice

VI POWIATOWA KONFERENCJA REGIONALNA WKŁAD DUCHOWIEŃSTWA W ROZWÓJ KULTURY I LITERATURY NA ŚLĄSKU (Pławniowice, 16 X 2014 r.)

VI Powiatowa Konferencja Regionalna dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów odbyła się w 16 października 2014 r. w Pławniowicach w zespole pałacowo-parkowym rodu Bellestremów z końca dziewiętnastego wieku. Organizatorem imprezy była Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach, Gminna Biblioteka Publiczna w Rudzińcu oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Zarząd Oddziału w Katowicach. Konferencja została objęta patronatem honorowym Michała Nieszporka – starosty gliwickiego i ks. prof. dr hab. Jana Kopca – biskupa gliwickiego, a patronat medialny przejęły „Wiadomości Powiatu Gliwickiego”.

Gości honorowych, prelegentów i przybyłych uczestników spotkania powitała Krystyna Wołoch – dyrektor Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach – dziękując współorganizatorom za pomoc w przygotowaniu uroczystości a przybyłym gościom za liczny udział w obradach. Inauguracyjny referat *Duchowieństwo katolickie i protestanckie a kultura na Śląsku* został wygłoszony przez prof. dr hab. Katarzynę Tałuc z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji

Naukowej Uniwersytetu Śląskiego. W wystąpieniu zaprezentowano dorobek w zakresie literatury i architektury od XVI do XX wieku, w czasie kiedy to duchowieństwo wytyczało kierunki i tendencje w rozwoju kulturalnym. Wskazane zostały również najważniejsze teksty literackie wartościowe artystycznie oraz dokonania architektoniczne kościołów i klasztorów wraz z ich wystrojem. Przedmiotem wystąpienia autorka uczyniła także różnego rodzaju przedsięwzięcia, zwłaszcza z wieku XX, np. Festiwale Twórczości Religijnej, Sacrosongi oraz działalność wydawniczą, którym patronował Kościół.

Kolejny temat zatytułowany *Trwale dziedzictwo Angelusa Silesiusa* przedstawił ks. prof. dr hab. Marcin Worbs z Uniwersytetu Opolskiego. Prelegent zaprezentował twórczość Johannes Schöfflera – Anglusa Silesiusa (1624-1677), zwanego w języku polskim Aniołem Ślązakiem. Anglus Silesius należał do ścisłej czołówki śląskich autorów epoki baroku i był jedną z wybitniejszych postaci kultury tworzonej na Śląsku w XVII w. W referacie omówiono głównie życie i twórczość Angelusa Silesiusa ze szczególnym uwzględnieniem tych motywów, które zachowały dużą żywotność aż po dzień dzisiejszy, a także eksponowano te utwory, które na trwałe wpisały się w kulturę chrześcijańską.

Następny referat o rozbudowanym tytule wygłoszony przez dr Izabelę Kaczmarzyk z Akademii Ignatianum w Krakowie „*Ślązakiem będąc, Ślązakiem się akomoduję*”. *Twórczość Adama Gdacjusza, jako zwierciadło siedemnastowiecznej śląskiej rzeczywistości kulturowej* dotyczył działalności pisarskiej siedemnastowiecznego kaznodziei ewangelickiego Adama Gdacjusza, autora licznych polskojęzycznych dzieł z literatury chrześcijańskiej. Gdacjusz pochodził z Kluczborka, który wówczas stanowił ważny ośrodek religijny i kulturalny i z tym miastem przez całe życie był związany oraz z tamtejszą wspólnotą ewangelicką. Twórczość Gdacjusza miała charakter dydaktyczno-moralizatorski i była traktowana jako praktyczny przewodnik dla śląskich ewangelików. Do jego dzieł sięgają obecnie religioznawcy, a także językoznawcy i historycy literatury, odnajdując w kaznodziejskiej narracji wizerunek śląskiej rzeczywistości kulturowej z II połowy XVII wieku.

Tematem kolejnego wystąpienia był ks. *Leopold Jan Szersznik – jezuita w dobie oświecenia* scharakteryzowany przez Krzysztofa Szelonga z Książnicy Cieszyńskiej. Postać Ks. Leopolda Jana Szersznika (1747-1814) łączy się z jego działalnością na ziemi cieszyńskiej, gdzie kończył szkoły, następnie kontynuował naukę w Ołomuńcu, Brnie

i Pradze, skąd wrócił na stałe do rodzinnego miasta. Wychowany w głębokiej religijności i przywiązaniu do ideałów i tradycji, był jednocześnie otwarty na nowe prądy intelektualne, płynące z Zachodu. W historii Cieszyna odegrał ks. L. J. Szersznik rolę reformatora, któremu miasto zawdzięcza swój rozwój począwszy od przebudowy infrastruktury komunalnej, poprzez uporządkowanie gospodarki, stworzenie nowoczesnej bazy materialnej pod rozwój kultury, oświaty i nauki, aż do zainicjowania regionalnych badań naukowych. W ciągu czterdziestu lat pracy na rzecz rodzinnego miasta zaskarbił sobie szczególnie względy społeczności lokalnej, a w wielu miejscach odnaleźć można dobroczynne skutki jego działań, zwłaszcza, zgromadzony dorobek – biblioteka czy muzeum – nadal stanowi chlubę Cieszyna.

Z kolei prof. zw. dr hab. Jacek Leszczyzna z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zainteresował słuchaczy wystąpieniem *Ks. Antonii Stabik – poeta i podróżnik*, przybliżając sylwetkę śląskiego kapłana. Ks. Antoni Stabik urodzony w 1807 r. w Mikołowie, w latach 1822-1829 uczęszczał do gimnazjum w Gliwicach, które ukończył z wyróżnieniem. Następnie studiuje teologię we Wrocławiu i zostaje wyświęcony na księdza w 1833 r. Życie kapłańskie związał głównie z parafią w Michałkowicach, gdzie był aktywnym propagatorem akcji trzeźwościowej. Organizował pielgrzymki do Piekar i na Górę św. Anny. Był autorem jednych z pierwszych polskich kalendarzy na Górnym Śląsku, a także dał się poznać jako poeta, publikując wiersze, pieśni kościelne, życiorysy księży w różnych czasopismach. W swoich licznych artykułach bronił praw narodowych i językowych ludu śląskiego oraz domagał się rozwoju oświaty w języku polskim.

Tematem referatu dra Norberta Niestolika z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, była *Szkoła i nauczyciele w biografii oraz twórczości księdza Norberta Bonczyka*, w którym autor przybliża postać księdza Norberta Bonczyka i jego twórczość literacką. Prelegent przedstawił słuchaczom główne wątki z biografii duchownego, podkreślając rolę szkoły oraz nauczycieli w życiu kapłana i poety. Znacząca część wystąpienia – omówiona na podstawie wybranych fragmentów z twórczości kapłana – to ukazanie ks. Bonczyka przez pryzmat szacunku dla zawodu nauczyciela i instytucji jaką jest szkoła,. Obszerne cytaty odnoszące się do realiów ówczesnej szkoły w zamyśle referenta, miały być inspiracją dla współczesnych nauczycieli i do zainteresowania ich postacią księdza Norberta Bonczyka. Według prelegenta osoba

śląskiego kapłana może być wzorcem dla współczesnych pedagogów, mimo zmieniających się realiów współczesnego świata.

Następny referat dotyczył *Księgozbioru błogosławionego ks. Emila Szramka* i został zaprezentowany przez dr Weronikę Pawłowicz z Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Prelegentka w obszernej prezentacji przybliżyła najciekawsze dokumenty z odnalezionych dzieł ze zbioru bł. ks. Emila Szramka, wzbogacając każdą z omawianych pozycji stosownym komentarzem. Warto zaznaczyć, że ks. Emil Szramek był wybitnym kapłanem pierwszej połowy dwudziestego wieku, bibliofilem i autorem wielu publikacji naukowych i prac popularnych. Zasłynął także jako folklorysta i koneser sztuki, badacz historii i kultury Śląska. Zgromadził bogaty zbiór dzieł sztuki i wspaniały księgozbiór z obszerną kolekcją silesiaków, który udostępniał śląskim naukowcom oraz innym badaczom z poza Śląska. Czas wojny sprawił, że kolekcje te uległy prawie całkowitemu zniszczeniu, a nieliczne fragmenty z jego zbiorów, znajdują się obecnie w Bibliotece Teologicznej UŚ w Katowicach, Bibliotece Śląskiej oraz Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach.

Kolejne wystąpienie zatytułowane *Wpływ duchowieństwa protestanckiego na rozwój kultury i literatury Śląska Cieszyńskiego* przedstawił dr Józef Szymeczek z Uniwersytetu Ostrowskiego w Republice Czeskiej. Referent omówił historię i kulturę literatury protestanckiej oraz dzieje książki religijnej przekazywanej z pokolenia na pokolenie, o czym świadczą zachowane w domach do dziś egzemplarze Biblii, Kancjonałów i Postylli. Mówca podkreślił, że na Śląsku Cieszyńskim literatura religijna o protestanckim obliczu wyznaniowym zawsze znajdowała wiernych czytelników i przejawiała ogromną żywotność. Zaznaczył przy tym wkład pastorów w prace redaktorskie i wydawnicze oraz zaangażowanie polityczne i społeczno-kulturalne duchowieństwa ewangelickiego.

Sylwetkę *Ks. Johanna Chrzęszcza (1857-1928) – badacza dziejów Kościoła na Śląsku* przybliżył ks. dr Piotr Górecki z Archiwum Diecezjalnego w Gliwicach i Fundacji „Silesia pro Europa „. Prelegent dowodził, że ks. Chrzęszcz – teolog, historyk i nauczyciel należał do grona wybitnych postaci, które pozostawiły po sobie trwałe ślady źródłowo-dokumentacyjne i wpłynęły na rozwój kultury umysłowej Śląska. Wieloletnie badania kapłana naukowca dotyczące przeszłości wspólnot lokalnych i bieżących dokonań miejscowej społeczności – głównie miast i miejscowości oraz parafii – zaowocowały wydaniem licznych pozycji historycznych. Wszechstronne wykształcenie i rozległa wiedza

Ks. Chrzęszcza, a także zmysł organizacyjny i społecznikarska pasja pozwoliły mu łączyć obowiązki duszpasterskie z działalnością badawczą przeszłości Śląska, a także uczestniczyć w licznych towarzystwach naukowych i popularyzatorskich. Pozostawiona spuścizna literacka kapłana jest bogatym materiałem źródłowo-kronikarskim dla współczesnych i przyszłych badaczy życia kulturalnego na Śląsku.

Konferencję zamykał referat mgr Beaty Grochli ze Szkoły Podstawowej w Kotulinie zatytułowany *Rola duchownych, w tym ks. Johannesesa Chrzęszcza, przy tworzeniu monografii małych miejscowości na przykładzie wsi Kotulin*. Wystąpienie to było równocześnie prezentacją obszernej monografii miejscowości Kotulin liczącej około 757 lat. Prelegentka przybliżyła okoliczności powstania publikacji, sposób docierania do źródeł, a także metodę badawczą i układ działów książki. Kluczem do poznania historii Kotulina było sięgnięcie do istniejących już monografii sąsiednich miejscowości oraz zapoznanie się z ogólną historią Górnego Śląska, a zwłaszcza z dziejami ziemi gliwickiej. Badaczka podkreśliła przy tym fakt, że bez dorobku naukowego i opracowań poszczególnych zagadnień przez księży, którzy wcześniej pracowali w Kotulinie i w ościennych parafiach, a także ksiąg zgromadzonych w archiwum parafialnym napisanie monografii tak mało znanej miejscowości byłoby trudnym przedsięwzięciem. Uświetnieniem spotkania i toczących się obrad był koncert organowy w kaplicy pałacowej w wykonaniu prof. zw. dr hab. Juliana Gembalskiego, autora wielu prac z zakresu historii organów na Śląsku i z problematyki ochrony i konserwacji organów zabytkowych. W programie przedstawiono m.in. *Wariacje na temat pieśni do Matki Boskiej* (improwizacja) i *Suita śląska* (improwizacja) w kompozycji i wykonaniu Juliana Gembalskiego.

W podsumowaniu uroczystości Krystyna Wołoch – główny organizator całego przedsięwzięcia – podziękowała przede wszystkim prelegentom, współorganizatorom, gospodarzom miejsca oraz wszystkim biorącym udział w spotkaniu. Szczególne podziękowania zostały skierowane na ręce ks. dra Krystiana Worbsa dyrektora zespołu pałacowo-parkowego w Pławniowicach, który po raz kolejny gościł uczestników konferencji.

Miłym akcentem zamykającym obrady było zwiedzanie zespołu pałacowo-parkowego. Dokonano prezentacji sal i zgromadzonych dzieł sztuki oraz omówiono historię rodu Bellestremów. Przybliżono również współczesne funkcjonowanie obiektu pałacowego jako miejsca kulturalno-oświatowego w środowisku lokalnym.

